

СТАНОВЛЕННЯ ЖІНОЧОГО ВИБОРЧОГО ПРАВА В США XIX-XX СТОЛІТТЯ

Петrenchенко С.А.,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративної діяльності
Національної академії Державної прикордонної служби
України імені Богдана Хмельницького,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7329-0219>
e-mail: svet-petre@meta.ua*

Петrenchенко С.А. Становлення жіночого виборчого права в США XIX-XX століття.

У науковій статті авторкою проаналізовано питання становлення жіночого виборчого права у Сполучених Штатах Америки. Розкрито значення «конференції для обговорення соціального, громадянського та релігійного стану і прав жінок», проведеної у Сенека-Фоллз у 1848 р. Окреслено роль суфражисток, їх складні міжнародні зв'язки та стратегії розвитку жіночого права. Розкрито здобутки Мері Волстонкрафт, Марії Стюарт, Франциски Аннеке, Сарі Паркер Ремонд, Стентона, Ентоні, Айди Уеллс, Френсіс Гарпер, Черчі Террелл, Еліс Пол та громадського руху аболіціоністів у процес забезпечення прав жінок, в тому числі виборчих прав жінок. Охарактеризовано важливість заснування Міжнародного жіночого виборчого альянсу, Міжнародної жіночої ліги, Всесвітнього жіночого союзу християнської поміркованості, Міжнародної ради жінок, Національної асоціації кольорових жінок, Конгресового союзу за жіноче виборче право, Міжамериканської комісії жінок. Проаналізовано виникнення інтернаціоналізму жіночого виборчого права, поширення фемінізму. Підсумовано події та наслідки боротьби за виборчі права жінок у США. Зокрема, зазначено, що транснаціональна спадщина руху за виборче право очевидна в постійних прагненнях жінок США отримати повне громадянство сьогодні. Тоді, як і зараз, боротьба за права жінок пов'язана з глобальними рухами за права людини – за іммігрантську, расову, трудову та феміністичну справедливість. Інтернаціоналізм жіночого суфражистського руху показує нам, що активісти та рухи за межами США, а також широкий спектр різноманітних міжнародних цілей мали вирішальне значення для організації цього права, яке вважалося таким типово американським правом голосу. Становлення жіночого виборчого права нагадує нам, скільки всього ми маємо навчитися з феміністської боротьби з усього світу. Перспективи подальших наукових пошуків вбачаємо у дослідженні жіночого виборчого права держав ЄС, інших країн світу та у їх порівнянні. Наукова стаття може бути корисною для експертів, істориків та студентів.

Ключові слова: жіноче виборче право, суфражистки, аболіціоністи, фемінізм, інтернаціоналізм.

Petrenchenko S.A. The formation of women's suffrage in the USA in the XIX-XX centuries.

In the scientific article, the author analyzed the issue of the formation of women's suffrage in the United States of America. The meaning of the "conference to discuss the social, civil and religious condition and rights of women" held in Seneca Falls in 1848 is revealed. The role of suffragettes, their complex international connections and strategies for the development of women's rights are outlined. The achievements of Mary Wollstonecraft, Maria Stuart, Francisca Anneke, Sarah Parker Remond, Stanton, Anthony, Ida Wells, Frances Harper, Churchy Terrell, Alice Paul and the social movement of abolitionists in the process of securing women's rights, including women's suffrage, are revealed. The importance of the founding of the International Woman Suffrage Alliance, the International Women's League, the World Women's Christian Temperance Union, the International Council of Women, the National Association of Colored Women, the Congressional Union for Woman Suffrage, and the Inter-American Commission on Women is characterized. The emergence of the internationalism of women's suffrage, the spread of feminism is analyzed. The events and consequences of the struggle for women's

suffrage in the USA are summarized. In particular, it notes that the transnational legacy of the suffrage movement is evident in the ongoing aspirations of US women for full citizenship today. Then, as now, the struggle for women's rights is linked to global movements for human rights – for immigrant, racial, labor and feminist justice. The internationalism of the women's suffrage movement shows us that activists and movements outside the USA, as well as a wide range of diverse international causes, were crucial to the organization of what was considered such a quintessentially American right to vote. The emergence of women's suffrage reminds us how much we have to learn from feminist struggles around the world. We see the prospects for further scientific research in the study of women's suffrage in the states of the EU and other countries of the world and in their comparison. A scientific article can be useful for experts, historians and students.

Key words: women's suffrage, suffragists, abolitionists, feminism, internationalism.

Постановка проблеми. Жіноче виборче право в США XIX-XX століття є процесом, яке виступає як символ боротьби за права та рівність у суспільстві. Його досягнення підкреслює необхідність захисту прав жінок та принципів громадянської свободи та рівності. Крім того, становлення жіночого права служить нагадуванням про необхідність збереження та зміцнення демократичних цінностей та участі громадян у прийнятті рішень. Хоча жінки отримали право голосу в США за допомогою Дев'ятнадцятої поправки до Конституції у 1920 році, боротьба за рівність ще тривала і включала в себе такі аспекти, як: доступ до освіти, політичне представництво та боротьба з насильством щодо жінок. У світлі сучасних дебатів про гендерну рівність та права жінок, знання про становлення жіночого виборчого права в США може надихнути та підтримати ставлення до рівноправ'я та рівних шансів у суспільстві. Також це допоможе краще зрозуміти досягнення та виклики, з якими стикаються жінки, щоб забезпечити себе рівним правом у прийнятті рішень, формуванні законів та впливу на суспільні процеси.

Стан опрацювання проблематики. Виборче право жінок відображено в працях таких українських вчених, як: І. Борисов, Т. Шаповал, Ю. Шведа та ін. Становлення виборчого права жінок досліджували багато іноземних науковців, а саме: становлення міжнародних жіночих організацій в США (Боб Рейнальда, Сара Паркер Ремонд, Стефані Річмонд), міжнародний активізм афроамериканських жінок (Вікі Руїс, Маніша Сінха, Мішель Ріф), поєднання материнства та громадянства (Джин Фаган, Ніца Беркович) тощо. Однак, попри численні дослідження українськими науковцями проблема становлення виборчого права в США є недостатньо розкритою.

Метою статті є розкриття та аналіз становлення виборчого права жінок у США XIX-XX століття.

Виклад основного матеріалу. Становлення жіночого права в США починається з конференції у Сенека-Фоллз у 1848 р., яка позиціонувала себе як «конференція для обговорення соціального, громадянського та релігійного стану і прав жінок» [6]. На ній жінки сформували документ – Декларація переконань. Основною авторкою Декларації була Елізабет Кеді Стентон. Вона допомагала стежити за численними державними кампаніями, судовими битвами та зверненнями до Конгресу, досягати кульмінації у маршах та протестах, які призвели до Дев'ятнадцятої поправки.

Однак початок розвитку жіночого права не показує, наскільки міжнародною була боротьба від самого початку. Суфражистки зі США та інших частин світу співпрацювали через національні кордони, писали один одному спільні стратегії та заохочення, очолювали міжнародні організації, конференції та публікації, які поширювали інформацію та ідеї. Багато хто з них був інтернаціоналістом, розуміючи право голосу як глобальну мету.

Концепції Просвітництва, соціалізм й аболіціоністський рух допомогли суфражисткам США зробити універсальними права жінок до водоспаду Сенека. Вони отримували своє натхнення не лише в Американській, а й у Французькій та Гаїтянській революціях, а пізніше – в Мексиканській. Багато з них були іммігрантами, які принесли ідеї зі своїх країн. Інші вказували на іспано-американську війну та Першу світову війну, щоб підкреслити протиріччя між зростаючою глобальною могутністю США і відмовою жінок у виборчому праві [8]. Були жінки, які використовували міжнародну арену, щоб оскаржити претензії США за демократію не лише з точки зору жінок, але й расизму в Сполучених Штатах і в самому русі за виборче право. Складні міжнародні зв'язки та стратегії, які культивували суфражистки, виявляють напруженість у феміністській організації, яка відбилася в пізніших рухах і є повчальною сьогодні. Ці численні, а часом і суперечливі міжнародні напрямки працювали разом, підтримуючи справу виборчого права та розширюючи програму прав жінок. Ресурси, якими жінки ділилися одна з одною через національні кордони,

дозволили рухам за виборче право подолати політичну маргіналізацію та ворожість у своїх країнах. Радикальний виклик владі, рух США за виборчі права жінок потребував транснаціональної підтримки, щоб процвітати.

Незважаючи на Американську революцію та «Відстоювання прав жінок», Мері Волстонкрафт (1759–1797 рр.) – англійська письменниця і феміністка XVIII століття, активізувала дискусію про права жінок, а саме трансатлантичне горнило аболіціонізму, що стимулювало рух за права жінок у США [9]. Рух проти рабства Фредерік Дуглас назвав «особливо жіночою справою» і запропонував широкі ідеали «свободи», а також політичні стратегії, які суфражистки згодом зможуть застосовувати для масових петицій, публічних виступів та бойкотів. Трансатлантичні мережі організацій, конференцій та публікацій сприяли аболіціонізму. Жінки в США брали приклад із британських сестер, які у 1826 році висунули першу офіційну вимогу негайного, а не поступового припинення рабства.

Бостонська реформаторка й афроамериканська аболіціоністка Марія Стюарт, одна з перших американських жінок, яка публічно закликала до захисту прав жінок перед аудиторією змішаної раси та змішаної статі. Вона прийняла діаспорне бачення свободи з того моменту, коли в неї запитали у 1832 році: «Як довго прекрасні дочки Африки будуть змушені ховати свій розум і таланти під вантажем залізних каструль і чайників?» [2, с. 88]. Її бачення прав афроамериканських жінок, зокрема, в умовах економічної маргіналізації, сегрегації та рабства, спиралося на універсальні права, які вона знайшла не лише у Конституції США та Декларації незалежності, але й у Французькій декларації прав людини та Гаїтянській революції 1791–1804 рр. Ворожість, з якою Стюарт та інші жінки-аболіціоністки зіткнулися через те, що вони переступили межі жіночої пристойності, висловлюючись публічно, викликало різке полегшення в тому, що, як заявила аболіціоністка Анджеліна Грімке, «зневага раба та піднесення жінки» мають бути нероздільними цілями. У 1837 році на першій Конвенції американських жінок проти рабства міжрасова група з двохсот жінок закликала до захисту прав жінок [9]. Коли Елізабет Кеді Стентон, Лукреція Мотт та інші делегатки були виключені зі Всесвітнього конгресу проти рабства в Лондоні 1840 року, Стентон виношувала ідею окремої конвенції з прав жінок.

Сенека-Фоллзська конвенція 1848 року та її вимоги щодо прав жінок були можливими лише завдяки засадам аболіціоністів і широкому значенню емансипації, яка процвітала в Сполучених Штатах і Європі, де минулого року спалахнули революції. Ідеєю Стентона було включити право голосу в Декларацію почуттів Конвенту, що була безпосередньо нав'язана закликами до загального виборчого права, зробленими британськими чартистами, першим масовим рухом робітничого класу в Англії. Міністр квакерів і аболіціоніст Лукреція Мотт прямо пов'язала Декларацію зі скасуванням рабства у Французькій Вест-Індії 1848 року та із протидією війни США з Мексикою та правами корінних американців [7; 3, с. 17]. Вона та Стентон також знайшли моделі в матрилінійних громадах народу Сенека, в яких жінки мали політичну владу. Право голосу виявилось найсуперечливішою вимогою конвенції, а борець за скасування смертної кари Фредерік Дуглас був одним із найзатятіших її прихильників.

Право голосу стало ключовим у багатьох американських конвенціях про права жінок, які Сенека-Фоллз ініціювала, надихаючи та спираючись на підтримку жінок у Європі та інших країнах, у тому числі жінок-іммігрантів у Сполучених Штатах. У 1851 році з камер паризької в'язниці активістки революційних захисниць прав жінок підбадьорювали активність жінок США [1, с. 112]. У березні 1852 року німецька іммігрантка та соціалістка Матільда-Франциска Аннеке – німецька письменниця, журналістка соціалістичного спрямування започаткувала перший жіночий журнал «Німецька жіноча газета» у Сполучених Штатах. Після пруської перемоги над Німеччиною вона втекла до США, де стала подругою Стентона та Сьюзан Браунелл Ентоні. Іммігрантка польсько-го походження та прихильниця аболіціонізму Ернестіна Роуз висловила своє глобальне бачення виборчого права в 1851 році: «Ми боремося не за права жінок у Новій Англії чи старій Англії, а за права всього світу».

Такі ідеї знайшли відгук у Сари Паркер Ремонд, яка відображала транснаціональний аболіціоністський рух і рух за жіноче виборче право та пов'язувала їх. У 1832 році вона допомогла заснувати першу жіночу групу проти рабства в Салемі (штат Массачусетс).

Транснаціональні зв'язки, започатковані аболіціоністським рухом дев'ятнадцятого сторіччя, лише зростали в наступні десятиліття [8; 9]. Після будівництва перших трансатлантичних телеграфних ліній, у 1860-х роках зв'язок, подорожі та транснаціональна друкована культура допо-

могли створити перші міжнародні організації за права жінок, які значною мірою спиралися на жінок США: Всесвітній жіночий союз християнської поміркованості, заснований у 1884 році, його лідером в США був Френсіс Уїллард; Міжнародна рада жінок, заснована в 1888 році Стентоном і Ентоні; Міжнародний жіночий виборчий альянс, заснований у 1904 році під головуванням Керрі Чепмен Кетт (на той час президент Національної американської асоціації жіночого виборчого права); і Міжнародна жіноча ліга за мир і свободу, заснована працівницею соціального поселення США Джейн Адамс у 1915 році. Кожна організація характеризувалася боротьбою з торгівлею жінками, рівною оплатою за однакову працю, глобальною метою політичної рівності жінок, а також об'єднанням жінок за національними, культурними та мовними ознаками.

Варто зазначити, що тільки Всесвітній жіночий союз християнської поміркованості став найбільшою організацією у світі з понад 40 національних філій. Учасники стверджували, що жінки можуть використовувати свій голос, щоб сприяти поміркованості та покласти край насильству чоловіків, які вживають алкоголь. Також вони звертали увагу на «глобальне сестринство». Вони відображали те, що історики називають «імперським фемінізмом» – віру в те, що білі західні жінки «піднімуть» жінок у «нецивілізованих» частинах світу.

Так, місіонери Всесвітнього жіночого союзу християнської поміркованості на Гавайях намагалися забезпечити виборче право для жінок у 1890-х роках. Вони об'єдналися з білим бізнесом США та військовими інтересами, встановивши імперський контроль над островом [5]. Суфражистки вимагали голосування імперських придбань США після іспано-американської війни 1898 року – Філіппін, Пуерто-Ріко та Куби як частину цивілізованої місії, щоб примусити обговорення федеральної поправки до виборчого права в Сполучених Штатах. Святкуючи перші перемоги виборчого права на заході США у той самий період, більшість білих суфражистів не звернули уваги на той факт, що ці штати позбавили права голосу, наданого білим жінкам, які народилися в корінних країнах, багатьом азіатським американкам, мексиканським американкам та індіанським жінкам.

Афроамериканські суфражистки різко критикували англо-американське домінування на міжнародній арені та всередині руху за виборче право США, оскільки вони зробили важливий внесок у нього. Вони також продовжували пов'язувати глобальні ідеали «свободи» з місцевими питаннями прав жінок, розширюючи міжнародний порядок денний для досягнення таких цілей, як: загальне виборче право для чоловіків і жінок, боротьба з самосудом та освіта. Колишня аболіціоністка Френсіс Еллен Уоткінс Гарпер, головний афроамериканський лідер із захисту громадянських прав і прав жінок, виступала під час заснування Міжнародної ради жінок у 1888 році та керувала формуванням багатьох груп «кольорових ВЖСХП», які сприяли перемогам виборчого права в школах у кількох штатах у 1890-х роках. Під час виступу в Англії активістка проти самосуду Айда Уеллс привернула світову увагу до нездатності президента ВЖСХП Френсіс Вілларда захистити афроамериканців, яких судили за фальшиві звинувачення у звалтуванні [4]. Потім Уеллс заснувала в Чикаго найбільш важливу групу суфражисток для афроамериканок у країні «Клуб виборців Альфа» і в 1913 році на марші суфражистів у Вашингтоні вона відмовилася бути відведеною на кінець процесії, яка була призначена для афроамериканських жінок. У 1904 році Мері Черч Террелл – перший президент Національної асоціації кольорових жінок, виступила вільною німецькою мовою на зустрічі Міжнародної ради жінок у Берліні, зазначивши, що глобальний порядок денний прав жінок повинен включати увагу нерівного доступу темношкірих жінок до багатьох прав, зокрема навчання та працевлаштування.

Наприкінці XIX ст. виник більш сучасний і войовничий інтернаціоналізм виборчого права. Поширення терміну «фемінізм», що означає рух, який вимагав повної автономії жінок разом із сильною присутністю працюючих жінок у суспільстві, міжнародним соціалізмом сприяли ідеї нової жінки, яка звільняється від старих обмежень. Соціалізм і зростаюча кількість працюючих жінок, яких він надихнув, вдихнули нове життя в рух за виборче право в США. У 1909 році робітниця в Нью-Йорку вимагала надання жінкам права голосу, започаткувавши Міжнародний жіночий день. Протягом наступних шести років у працюючих жінок вибухнула активна войовничість. Вони розглядали голосування як інструмент боротьби з несправедливими умовами праці та за те, що організатор праці польського походження та суфражистка Роуз Шнайдерман назвала їх і працю «хлібом і трояндами» [6]. Пожежа на фабриці Браун Білдинг у 1911 році, яка забрала життя 145 робітників, більшість з яких були молодими жінками-іммігрантками, зробила виборче право більш актуальним. Співпраця з реформаторами середнього класу допомогла поширити ба-

гато тактик, які пізніше використовували суфражистки: масові збори, марші та вуличні виступи під відкритим небом.

Іммігранти та жінки з усієї Америки відіграли ключову роль у поєднанні виборчого права з широкими цілями соціальної справедливості. На сигарних фабриках у Тампі (штат Флорида), пуерториканська анархістка та феміністка Луїза Капетільо надихнула афроамериканок, кубинок та італоамериканок із закликами до виборчого права жінкам, вільного кохання, прав робітників і вегетаріанства [6]. Феміністка мексиканського походження Тереза Вільярреал із штату Техас, яка втекла від диктатури Порфіріо Діаса, підтримала Мексиканську революцію, Соціалістичну партію та виборче право жінок, видаючи разом зі своєю сестрою Андреа першу феміністичну газету «Сучасна жінка» і початок видання «Робітник». Згодом американська суфражистка Еліс Пол допомогла організувати марш суфражистів у 1913 році у Вашингтоні [5]. Вона заснувала Конгресовий союз за жіноче виборче право, який зосереджувався на федеральній конституційній поправці щодо виборчого права. Ще два роки федерального та штатного лобювання та організації призвели до ратифікації Дев'ятнадцятої поправки в серпні 1920 року [7; 9]. Для Крістали Істмени – пацифістки, співзасновниці Американського союзу громадянських свобод, це досягнення не означало кінець, а новий початок, такий, що має міжнародне значення: «Тепер феміністки можуть сказати, чого вони насправді прагнуть, – оголосила вона, – і те, що вони прагнуть, як і весь інший світ, що бореться, – це свобода».

Боротьба за виборчі права жінок не закінчилася ратифікацією Дев'ятнадцятої поправки, не скасувала вимоги щодо місця проживання, виборчі податки та тести на грамотність на Півдні, які позбавляли афроамериканських чоловіків і жінок права голосу [2 с. 145]. Для багатьох відсутність прав у Сполучених Штатах спонукала до нової транснаціональної активності. У 1920-30-х роках афроамериканські жінки співпрацювали з жінками з Африки, Карибського басейну та всього світу в Міжнародній раді жінок темних рас і в панафриканських і лівих організаціях, які об'єднували вимоги жінок до політичної політики автономії з прихильниками антирасизму, антиколоніалізму, чорного націоналізму, зокрема розглядали самовизначення темношкірих жінок як критично важливе для широкої та трансформаційної соціальної справедливості.

Участь американських жінок у панамериканському фемінізмі також була наслідком руху за виборче право в США. У 1928 році феміністки США і Куби створили Міжамериканську комісію жінок – першу міжурядову організацію у світі, яку спочатку очолювала ветеран виборчого права Доріс Стівенс, змусила Панамериканський конгрес і конгреси Ліги Націй укласти міжнародний договір про громадянські та політичні права жінок. Проте неоднорідна група латиноамериканських феміністок також визнала безперервні зусилля американських жінок домінувати в русі та розробила власний антиімперіалістичний пан-іспанський фемінізм, який вимагав голосування [6; 8]. Вони підтвердили своє власне лідерство над панамериканським фемінізмом і використовували це, щоб закликати до прав людини, які передбачали політичні, громадянські, соціальні та економічні права жінок поряд з антиімперіалізмом. На зустрічі в Сан-Франциско 1945 року, на якій було створено Організацію Об'єднаних Націй, латиноамериканські жінки-делегати на чолі з бразильською феміністкою Бертою Лутц спиралися на цей рух, щоб проштовхнути права жінок до Статуту ООН і запропонували створення Комісії ООН зі статусу жінок [9]. Після цих подій багато країн Латинської Америки надали жінкам виборче право.

Висновки. Транснаціональна спадщина руху за виборче право очевидна в постійних прагненнях жінок США отримати повне громадянство сьогодні. Тоді, як і зараз, боротьба за права жінок пов'язана з глобальними рухами за права людини – за іммігрантську, расову, трудову та феміністичну справедливість. Інтернаціоналізм жіночого суфражистського руху показує нам, що активісти та рухи за межами США, а також широкий спектр різноманітних міжнародних цілей мали вирішальне значення для організації цього права, яке вважалося таким типово американським правом голосу. Становлення жіночого виборчого права нагадує нам, скільки всього ми маємо навчитися з феміністської боротьби з усього світу. Перспективи подальших розвідок вбачаємо у дослідженні жіночого виборчого права інших країн світу та у їх порівнянні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Bank, Michaela. *Women of Two Countries: German-American Women, Women's Rights and Nativism, 1848–1890*. New York: Berghahn Books, 2012. P. 216.

2. Blain, Keisha N. *Set the World on Fire: Black Nationalist Women and the Global Struggle for Freedom*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2018. P. 264.
3. Hewitt, Nancy A. "From Seneca Falls to Suffrage? Reimagining a 'Master' Narrative in U.S. Women's History". New Brunswick, NJ: Rutgers University Press, 2010. 15–38 pp.
4. Jones, Martha S. *All Bound Up Together: The Woman Question in African American Political Culture, 1830–1900*. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2007.
5. Marino, Katherine. *Feminism for the Americas: The Making of an International Human Rights Movement*. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2019.
6. *Виборча система США: правила і процедури, недоліки і переваги. Радіо Свобода. Політика*. URL: <http://surl.li/jqsmj>.
7. *Дев'ятнадцята поправка до Конституції США. Вікіпедія. Вільна енциклопедія*. URL: <http://surl.li/jqswi>.
8. Чорна М. *Фемінізм: історія деконструкції жіночності. Християни для України*. URL: <http://surl.li/jqsye>.
9. *Як американські жінки отримали виборчі права? Голос Америки*. URL: <http://surl.li/jqslq>.